

BASIN BÜLTENİ

TRABZON MİLLETVEKİLİ
M. AKİF HAMZAÇEBİ'NİN
23.06.2004 TARİHİNDE

İL ÖZEL İDARELERİ KANUNU TASARISININ 54. MADDESİ ÜZERİNDE TBMM GENEL KURULUNDA CHP GRUBU VE ŞAHSI ADINA YAPTIĞI KONUŞMANIN ÖZETİ

- ✓ **Kendilerine merkezî yönetimden devredilen hizmetlere paralel olarak birtakım gelir kaynaklarının da ortaya çıkmasıyla birlikte, harcama sistemimiz içerisinde, özel idareler, son derece önemli bir büyüklüğe sahip olacaktır.**

Gerek biraz önce kabul edilen 51 inci madde gerekse borç ve alacakların takas ve mahsubunu düzenleyen 54 üncü madde, bu tasarının en önemli maddelerinden ikisidir. Halen kamu harcamalarının yüzde 1,5'u gibi bir rakamı gerçekleştirmekte olan özel idareler, bu tasarının yasalaşmasıyla birlikte, toplam kamu harcamalarının yaklaşık yüzde 20'ye yakın bir bölümünü gerçekleştirmek durumunda olacaklardır. Kendilerine merkezî yönetimden devredilen hizmetlere paralel olarak birtakım gelir kaynaklarının da sağlanmasıyla birlikte, harcama sistemimiz içerisinde, özel idareler, son derece önemli bir büyüklüğe sahip olacaktır.

Özel idareler, harcama konusunda böyle bir güce sahip olunca, doğal olarak kendilerine, bu harcama potansiyeli ile paralel bir gelir kaynağının da sağlanması gerekir.

Tasarının 42 nci maddesine baktığımızda, özel idarelere sağlanan gelirlerin iki önemli kaleminin, genel bütçeden aktarılan paylar ile genel ve özel bütçeli idarelerden özel idarelere yapılacak olan ödemeler olduğu anlaşılmaktadır.

Ancak, tasarısı, bununla yetinmemiş ve bir başka alternatifi de gündeme getirmiştir. Bu gelirler yeterli değil; çünkü, bu hizmetleri zaten, merkezî yönetim şu anda yürütüyor. Merkezi yönetimin yürüttüğü bu hizmetleri, aynı gelir kaynaklarıyla, aynı ödeneklerle özel idarelere devrettiğiniz zaman, hizmetin kalitesinde bir yükselme olmaz, aynı hizmeti, Ankara yapmış veya illerde özel idareler yapmış, fark etmeyecektir.

- ✓ **Tasarısı, özel idarelere bir borçlanma olanağı getirmiştir.**

Tasarısı, sanıyorum bunun için olsa gerek; özel idarelere bir borçlanma olanağı getirmiştir. 51 inci madde, özel idarelere borçlanma konusunda yeni olanaklar veya bugünkü sistemde olmayan olanakları getirmiştir. Birincisi, dışborçlanma yoluyla yatırım projelerinin finansmanını gerçekleştirebilecektir. Bu borçlanma, 4749 sayılı Kamu Finansmanının ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkındaki Kanuna göre yapılacaktır. İkincisi, İller Bankasından nakit kredisi veya yatırım kredisi alma olanağı tanınmaktadır ve bir üçüncü olanak da, tahvil ihracı yoluyla özel idarelerin borçlanabilmesi olanağıdır.

- ✓ **Türkiye'nin halen karşı karşıya bulunduğu içborç ve dışborç stokunun büyüklüğü dikkate alındığında, özel idarelerin borçlanma sınırlarının son derece önemli olduğu anlaşılacaktır.**

Borçlanma maddesi ve buna paralel olarak 54 üncü maddeyi çok iyi değerlendirmek gerekmektedir. Her ne kadar bu maddede özel idarenin borçlanmasına yönelik olarak birtakım sınırlar getirilmiş ise de, Türkiye'nin halen karşı karşıya bulunduğu içborç ve dışborç stokunun büyüklüğü dikkate alındığında, bu sınırların son derece önemli olduğu anlaşılacaktır.

Getirilen sınırlardan biri, özel idarenin iç ve dışborç stokunun toplamı, en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının yeniden değerlendirme oranıyla artırılmış olan miktarını geçemeyeceğidir. İkinci bir sınır ise Özel idarelerin en son kesinleşmiş bütçe gelirlerinin yeniden değerlendirme oranıyla artırılmış olan miktarının yüzde 10'una kadarlık kısmını il genel meclisi kararıyla, yüzde 10'unu aşan kısmını ise, yani, kalan yüzde 90'lık kısmını ise yine, il genel meclisi kararı ve İçişleri Bakanlığının onayıyla borçlanabilmesidir.

- ✓ **Genel bütçeden aktarılan paylarla birlikte gelirleri düşünüldüğünde, özel idarelere müthiş bir borçlanma olanağının tanındığını görülecektir.**

Biraz önce, özel idarelerin kamu harcamalarının yaklaşık yüzde 20'sini yapacağını söylemiştim. Buna paralel olarak, genel bütçeden aktarılan paylarla birlikte gelirleri düşünüldüğünde, özel idarelere müthiş bir borçlanma olanağının tanındığını görülecektir.

Denilebilir ki, mademki özel idarelerin bu kadar büyük bir yükü var, kendileri de ilave bir kaynak yaratsınlar, bunu, gerekirse borçlanma yoluyla karşılasınlar. Ancak, Türkiye'nin içerisinde bulunduğu ekonomik durum -ki, bunu, öncelikle hükümetin daha iyi takdir etmesi lazım- düşürülemeyen reel faizler, düşürülemeyen reel faizler nedeniyle kamu borç stokunun bir türlü azalmaması veya reel olarak giderek artması gibi gerçekler karşısında özel idarelere verilen borçlanma olanağını değerlendirdiğimizde, bunun, hiç de doğru bir tercih olmadığı ortaya çıkmaktadır.

- ✓ **Düzenleme ile sadece bir yılda borçlanma limitinin tümünün kullanılabilme olanağı verilmektedir.**

Bu sınırlara dikkat edilmelidir. "Toplam gelirleri kadar borçlanabilir, bütün borç stoku, toplam gelirlerini aşamayacaktır" şeklindeki sınırın ardından, borçlanmanın, gelirlerin yüzde 10'una kadar kısmının il genel meclisi kararıyla, yüzde 90'lık kısmının da İçişleri Bakanlığı onayıyla yapılabileceği yönündeki hüküm, bir yılda bu borçlanma limitinin doldurulabileceği olanağının özel idarelere verildiği anlamına gelmektedir. Maddede, bunun yıllara yayılması şeklinde bir düzenleme yoktur. Bir özel idare, isterse, toplam borçlanabileceği sınırın tamamını bir yılda gerçekleştirebilecektir. Tüm özel idarelere verilen bu olanağın alt alta toplanması sonucunda ulaşılabilecek olan rakam, kamu borç stokunun giderek daha da artması sonucunu yaratacaktır.

- ✓ **Arjantin ekonomisinin kriz yaşamasının en büyük nedeni, yerel yönetimlerin kısıtlanmayan borçlanmasıdır.**

Uluslararası örnekler var karşımızda; Arjantin örneği var. Arjantin ekonomisi, biliyorsunuz, yerel yönetimlerin, kısıtlanmayan borçlanma olanakları nedeniyle, aşırı derecede borçlanması nedeniyle krize girmiş olan bir ekonomidir. Arjantin'de 24 özel idare vardır, 1 175 tane de belediye vardır; yani, yaklaşık 1 200 tane yerel yönetim vardır. Arjantin krize

girdiği sırada, bu yerel yönetimlerin borçlanma yoluyla sağladıkları kaynaklar, kendi özkaynaklarının, gelirlerinin yüzde 10'unu aşmıştı. Kriz öncesinde, borçlanma olanaklarının artmadığı dönem öncesinde yerel yönetimlerin toplam borç stokunun gayri safî millî hâsılaya oranı yüzde 4 civarındayken, Arjantin krize girdiğinde yüzde 6,5'i geçmişti. Arjantin gibi bir ekonomide böyle bir kriz yaşanmıştır. En büyük nedeni, yerel yönetimlerin kontrol edilemeyen borçlanmasıdır.

- ✓ **Borç ve alacakların takas ve mahsubu, özel idarelerle ilişkide bulunan diğer kamu kurumlarını bu ilişkiyi yaratan mal ve hizmet alışverişlerinde borçlarını ödememe yönünde bir eğilime sevk edecektir**

Borç ve alacakların takas ve mahsubu, özel idareleri ve özel idarelerle ilişkide bulunan diğer kamu kurumlarını, alacak ve borç ilişkisinde, bu ilişkiyi yaratan mal ve hizmet alışverişlerinde borçlarını ödememe yönünde bir eğilime sevk edecektir; çünkü, nasıl olsa, borç ve alacakların karşılıklı mahsubu vardır. Özel idarenin bir kuruluşunun veya kendisinin bir kamu kurumundan alacağı varsa, aynı özel idarenin, aynı şekilde bir vergi borcu varsa, ilgili kamu kurumu, nasıl olsa özel idarenin vergi borcuyla mahsuplaşırız, ben borcumu ödemeyeyim eğilimine girecektir.

- ✓ **Bu maddeyi daimî bir madde yapmak suretiyle, bundan sonra, özel idareyle mal ve hizmet alışverişi içerisinde olan kurumların karşılıklı alacak ve borçlarını ödememesi gibi bir olanak getirilmektedir.**

Bu madde, daimî bir maddedir. Oysa ki bu madde, geçici bir madde olabilir. Bugüne kadar olan birikmiş borçları tasfiye etmek için, kamu kurumlarıyla karşılıklı bir mahsuplaşmaya gidilebilir; ama, daimî bir madde yapmak suretiyle, bundan sonra, özel idareyle mal ve hizmet alışverişi içerisinde olan kurumların karşılıklı alacak ve borçlarını ödememesi gibi bir olanak getirilmektedir. Bu doğru olmayıp bütçe sistemini alt üst edecek bir düzenlemedir.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.